

אי שש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לנצל ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יד חשון תשע"ח: הדלקת נרות: ירושלים 4:12 תל-אביב: 4:27 חיפה: 4:17 מוצאי שבת: ירושלים: 5:25 תל-אביב: 5:26 חיפה: 5:25 ר"ת: 6:04

פרשת וירא

הכנסת אורחים

מופץ השבוע
"בריאות ורפואה" – 105

לימוד מאלף בהכנסת אורחים...

רבינו הגרא"מ שד זצ"ל נהג בשנות בחרותו, כמו רבים אחרים, כששקד על התורה יומם ולילה, להתארח ולאכול חלק מארוחותיו אצל משפחות בעלי הבתים שבעיירה. בזיכרונו נשתמרו עובדות שהיה ניתן ללמוד מהם מוסר-השכל נוקב כמו המעשה הבא:

באחת השבתות סעד על שולחן בעל הבית נדיב-לב שנהג להזמין לסעודתו גם עניים, לצד בני ישיבה. באותה שבת הזמין אורח עני, מורעב. כאשר התחילה הסעודה, מיד "התנפל" האיש המורעב על המנה שהוגשה לשולחן ובלעה בעודה בכפו... עוד המנה בין שיניו, מיהר לתבוע מבעלת הבית להגיש את המנה השניה...

בעל הבית נשך שפתיו ולא הגיב, כדי שלא לפגוע בעני. משום כך הורה להגיש את המנה השניה. אולם, משחזר העני על התנהגותו המוזרה והמשיך לבקש שיגישו במהרה את יתר האוכל... לא עצר בעה"ב בנפשו ופנה אל העני בשאלה בלשון רכה: "האם זו מדת דרך ארץ, להתנהג כך, כשסמוכים על שולחנם של אחרים?"

הדברים יצאו מפיו, ואשתו של בעל הבית הגיבה בתרעומת: "אינני מבינה, האם הזומן האורח לביתנו כדי ללמוד פרק בהלכות דרך ארץ? הרי הזמנו אותו כדי להאכילו ולהשקותו. ואם כן מדוע מצאת לנכון לחנך אותו?"

הדברים הללו ששמע אז, נצרבו על לבו של הרב שך וליווהו תמיד כפרק מוסר בהכנסת אורחים ודאגה לזולת.

מנן הרב שך

מצוה להכניס אורחים לביתו ולספק להם אכילה שתיה ולינה!

נלמד מהפסוק: "ויאמר... אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך..." (פרק יח-ג)

למדו מכאן חז"ל: גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכניה. דכתיב "ויאמר... אם נא מצאתי... אל נא תעבור" (שבת קכז:). ולעיל על הפסוק: "והוא יושב פתח האהל כחם היום" (יח-א) כתב רש"י (מגמרא ב"מ פו:): הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא המלאכים עליו בדמות אנשים.

שינו במסכת אבות (פ"א מ"ה): "יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה"... במשנה זו ישנה הדרכה יסודית למצות הכנסת אורחים, כפי שניתן ללמוד מהנהגתו של אברהם אבינו שהיה ביתו פתוח לרווחה מד' רוחות, כמו שפ' הרע"ב.

ואולם צ"ע בהמשך דברי התנא "ויהיו עניים בני ביתך" וכי מצות הכנסת אורחים שייכת רק בעניים ולא בעשירים! והלא גם אברהם אבינו לא ברר להכניס דוקא עניים אלא - כל מי שעבר בפתחו, היה אצלו "אורח כבוד". זאת ועוד: אם מדבר התנא על הכנסת אורחים, מה שייך לכאן "ואל תרבה שיחה עם האשה" (היינו עם אשתו)?!

אלא צריך לומר בהבנת דברי התנא שאם רצונו להרבות באורחים, צריך שבני ביתו ייראו כעניים [ולא שיעדיף את העניים על פני העשירים שזה, כפי שהזכרנו, אינו מדין מצות הכנסת אורחים ששייכת גם בעשירים, אלא מדין צדקה], וכל כך למה? משום שמטבעו של אדם נזקק, שקשה עליו הדבר להתארח אצל זולתו וזאת מהסיבות הבאות:

א) מתיישש להראות ולהתבלט כאיש מסכן ושפל, בין אנשים שאינם כאלה. **ב)** לא נעים לו ואינו מרגיש בנוח כשרואה כיצד בעל הבית טורח במיוחד בשבילו. **ג)** מרגיש אי נעימות כשרואה שטרחו במיוחד בשבילו במאכלים טובים, ערבים ומיוחדים, שבני הבית עצמם אינם רגילים בהם. **ד)** פעמים נכנס האורח לבית נקי ומצוצחח וכו' והוא אינו כזה (בלשון המעטה) וחושש מאוד מתגובת בני הבית לביקורו. ועוד כהנה וכהנה סיבות כיו"ב.

על כן, כדי "לנטרל" את כל ההסתייגויות הללו של האורח, בא התנא ומציע: "ויהיו עניים בני ביתך" תראה לו לאורח שהוא נמצא "בחברה טובה" בקרב "נזקקים ומסכנים" כמוהו, ומשרת אותו בדיוק כפי שמשרת את בני ביתו ה"נזקקים". לא "מפלה" אותו לא למעליותא ולא לגרעיותא. כמוהו, כמוהם. האוכל "הפשוט" שמורגלים בו, זה מה שמקבל, ואין לו סיבה לחשוש ולהתבייש.

מעשה, מובן גם ההמשך "ואל תרבה שיחה עם האשה" שהרי אמרו חז"ל (ב"מ פז:): שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש! [ויתכן משום שהיא נמצאת במטבח להכנת המאכלים, או עכ"פ לפקח על הכנתם, והיא בטבעה לדאוג לניקיון הבית יותר מאחרים. וממילא טורח האורחים נופל יותר עליה] על כן מציע התנא: אם לבך חם להכניס אורחים, אל תרבה בזה שיחה עם האשה, שעיניה צרה באורחים, אלא דבר מעט ועשה הרבה בעצמך, כאברהם אבינו, וממילא מתוך כך גם היא תצטרף למשימה...

כל מעשה מצוה שמזדמן לאדם יעשנו בזריזות ולא יתמהמה!

נלמד מהפסוקים: "וירא וירץ לקראתם מפתח האהל"...
"וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי"..." "ואל הבקר רץ אברהם" **... ויתן אל הנער וימהר..."** (פרק יח-ב, ו, ז)

וכתב האלשיך הק': הורנו שני הדרכות טובות אשר יעשה אותם האדם בעשותו כל מצוה: (א) הזריזות. (ב) שכל מה שיכול לעשות בכבודו ובעצמו יעשה... וזהו שאמר הכתוב: "וימהר אברהם". וגם בדברו אליה לא אמר לושי... במהרה. כי אם טרם גלותו הציווי אמר "מהרי", לומר, כי קודם כל דבר תשים נגד פניה הזריזות והמהירות. ורק אחר כך אמר הציווי.

מדוע ללמוד מחיות השדה ולא מצדיקי הדורות?

ידועה אמרת חז"ל (אבות פ"ה-כ"ג) "הוי עז כנמר, קל כנשר, ורץ כצבי וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים" וכן בשו"ע (או"ח ס"א) פותח את הסעיף הראשון: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו". ולכאורה יש לתמוה על מה שהציעו לנו חז"ל לדמות את עבודתנו את הש"ת כדוגמת חיות השדה. שנזדרז לעשות המצוות כמו זריזותו של הצבי וגבורתו של האריה, וכמו שהם במעלתם כך עלינו לגבור על יצרנו ולזרז עצמנו לעבודתו יתברך.

והשאלה היא: מדוע האדם שנברא בצלם אלוקים ומדריגתו גבוהה מבעלי החיים בדת ובדיבור, צריך לקחת דוגמא מבעלי חיים הפחותים ממנו שמראשית בריאתו נבראו כך במעלתם וזהו טבעם. ומה עוד ישראל, בני אברהם יצחק ויעקב, שהם נזר הבריאה המובחרים והחביבים להקב"ה מכל אלו שנבראו בצלם אלוקים. מדוע א"כ שלא נעדיף לקחת דוגמא מוחשית מהאדם השלם שבצדיקי הדורות, כמו מזריזותו של אברהם אבינו וגבורתו, כפי המתועד לנו בספר בראשית, וכן מזריזותם וגבורתם של יתר דמויות אבותינו, נביאנו ורבותינו שבתנ"ך?

ואם משום שהם רחוקים מזמננו ומושגיננו. עדיין נשאל: מדוע לא נוכל לקחת דוגמא מוחשית, כיצד לעבוד את בוראנו כראוי, מגדולי וצדיקי הדור שהקב"ה בחסדו שותל בכל דור ודור, שההימצאות במחיצתם וודאי משרה עלינו רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'. וכי דמות החיות כאריה וכנמר המסוגרים בכלובם על מנעול וברית, יותר מוחשיים לפנינו ללמוד מהם מאשר גדולי ישראל שאנו רואים אותם ומשחרים לפתחם?

ואשר נראה לנו בישוב הענין, להציע הבט חדש ומקורי, בדרך הדרש לעצם הנושא הקרוי "מלחמת היצר", והוא בהקדם מה שיש לשאול לאידך גיסא: כידוע, השטן הוא היצה"ר, מנסה על כל צעד ושעל להפריע ליהודי בעבודתו את הש"ת, לפתותו, להדיחו ולהסירו מן הדרך הטובה, מערים עליו קשיים ונסיונות להכשילו בקיום מצוות התורה. ועל כן אמרו לנו חז"ל כי אין מנוס כנגדו אלא רק להיות עז כנמר, גיבור כאריה, רץ כצבי וכו' שכן רק עם עוצמות כאלו נוכל לגבור עליו.

מה מועיל ל"מלחמת היצר" לימוד התורה או תכונות החיות?

וכאן נשאלת השאלה: הרי חז"ל עצמם אמרו לנו במקום אחר שהדרך לגבור על היצה"ר היא אחת: "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין!" (קידושין ל:) והיינו שרק בכח לימוד התורה נוכל לגבור עליו. וכמבואר בגמרא (ברכות ה.) "אם נצחו מוטב ואם לאו יעוסק בתורה" וכן אמרו ש"אם פגע בך מנוול זה (היצה"ר) משכחו לבית המדרש" (סוכה נב.) ועוד כהנה הרבה מדברי חז"ל שעסק התורה הוא האמצעי העיקרי, אם לא היחיד, שעמו ניתן לגבור על היצה"ר ולנצחו. ואכה"מ. וא"כ צ"ע למעשה, מה באמת מועיל כנגד היצה"ר, האם עצם לימוד התורה, או עוצמת תכונת החיות שנאמץ לנו?

התשובה לכך היא פשוטה בתכלית: וודאי לימוד התורה שאדם לומד היא הצלתו היחידה. ולא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות. שכן יש בכח לימוד התורה להגן ולהציל מכל מיני מרעין בישין. "תורה מגנא ומצלא". וכדתנן "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". כשאדם עוסק בתורה בבית המדרש, אין שום היקף יכול להגיע! וזה וודאי מייתר את כל אמצעי המלחמה האחרים כנגד היצה"ר ושאר פיתויים ונסיונות שישנן בעולמינו.

כנראה הוא הדבר שרמז המלך חזקיהו כשנעץ חרב בפתח בית המדרש והכריז: כל מי שאינו עוסק בתורה, ידקר בחרב כמסופר בגמרא (סנהדרין צד:) אשר לכאורה תמוה: מדוע נעץ את החרב דוקא שם בבית המדרש, הרי היה צריך לנעוץ אותה במקום שלא לומדים. ברחובה של עיר שבה מתהלכים הבטלנים, ובאיום החרב למושכם לתוככי בית המדרש?! אלא לימדנו בזה שמלחמת היצר אינה ברחוב הקלוקל. לא זה המקום להתנעמת עמו, אלא בפתח בית המדרש! כי די בעצם היציאה מבית המדרש מעצם הפסקת לימוד התורה, כדי להפגע רח"ל, גם אם מתהלכים בחוץ עם כוונות טובות...

"הוי רץ כצבי"

הגאון רבי זלמן מוולוז'ין זצ"ל העיר פעם משנתו את משרתו ללמוד עמו את השיעור הקבוע. כאשר ראה כי מתעצל לקום, הביא לפניו מים ומלבטשיו ומנעליו והחל להוכיחו בדברים רכים, המושכים לב בני אדם לאביהם שבשמים, וכה אמר לו:

"העצלות והרפיון במעשה המצוות, עון גדול הוא! אין ספק כי אילו היה האדם שוכב במיטתו בליל סגריר ואפל והוא עצל ונרדם, אם היו אומרים לו: כיס מלא זהב מוטל בדרך, אין ספק שהיה מזדרז לקום, מתגבר על עצלותו והיה רץ כצבי. לא מרגיש באבן נגף ומכשול שבדרך... כל שכן שראוי לאדם לרוץ כצבי ללא עצלות כדי לעשות רצון אביו שבשמים"
תולדות אדם ח"ב

"לך אל נמלה עצל"...

כשם שהרגיל הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל את צאצאיו במדת הזריזות לקיים דברי התנא "הוי רץ למצוה", כך היה מזרזם להגמל מן העצלות ולברוח ממנה. גם בימי בין הזמנים כשיצא להחליף כח אצל בנו ב"פרדס חנה" וישב עם ספריו בגינה, קרא פעם לאחד הנכדים ואמר לו: בוא ונקיים מצוה. נעקוב אחרי נמלים, כדברי שלמה המלך (משלי ו-ו) "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם".

גם את חלקו בהכנות לשבת קודש נהג לעשות בשיא הזריזות, ומיד עזב ויצא למדרשו. יקרת הזמן לבשה אצלו מימדים מוחשיים. מאמר החכם "אין אבידה כאבידת הזמן" שימש לו פנס מאיר בנתיבותיו. כל רגע היה אצלו יקר מפיז.
וזאת ליהודה

לרגעים תבחננו...

זריזותו של הגה"צ רבי זונדל קרויזר זצ"ל (מח"ס אור החמה) בניצול הזמן היתה מופלאה. כשלבש את חולצתו, היה סוגר את הכפתור העליון והכפתור התחתון ויוצא לדרך, ותוך כדי חילוכו היה ממשיך לסגור את שאר הכפתורים.

כשנסע למקומות הקדושים כדי להעביר בתפלה, לאחר נסיעה מתשת של כמה שעות, הגיע לציון רבי מאיר בכל הנס בטבריה, עמד שם והתפלל במשך כארבע דקות ויצא. משום נסע לציון רשב"י במירון. שם נעמד על יד הציון והתפלל במשך כדקה וחצי, ומיד עזב ונסע חזרה לירושלים, מבלי לבזבז דקה.

הטלפון בביתו היה ממוקם על שולחנו, ותיכף כששמע הצלצל היה מזדרז להרים את השפופרת, בדרך כלל בצילצול הראשון או השני כדי שלא לעכב את המצלצל.

ומספר תלמיד: "פעם אחת התקשר אלי. ואף שתמיד הייתי מקפיד לענות מיד כדי שלא לבזבז זמנו היקר, אבל הפעם נשתהתי מעט מלגשת לטלפון. כשהרמתי את השפופרת אמר לי רבי זונדל: "לקחת ממני שלושת רבעי דקה!"

תמיד כשפגנו אליו, היה זמין תיכף ומיד. בין באמצע הלימוד או באמצע כתיבת חידושי תורה. בין באמצע האכילה, או אפילו באמצע השינה, מעולם לא אמר "תחכה" או "תחזור מחר" וכיו"ב. כנראה מתוך שהחשיב כל כך את יקרת הזמן, לא רצה לקחת מזמנו של האדם שהגיע אליו.

קרני אור

המשך זריזות למצוות

מכאן נבוא ליישב את שאלתנו הראשונה ברעיון הבא: אם זה כוחו של לימוד התורה, יש להתבונן, מה יעשה אדם שלא זכה ללמוד תורה, כי נדמה לו שאינו מסוגל לכך? היאך ימלט עצמו מן היצה"ר האורב לו בכל שעה, הרי רצונו לשמור את מצוות התורה כיהודי טוב ויר"ש, כיצד יגבר על היצה"ר וינצחו ללא לימוד תורה?

ליהודי כזה מייעצים חז"ל: רצונך לשרוד את פיתויי היצה"ר ונסיגותיו, אל תנסה להתמודד עמו כאדם מן הישוב עם טענות של הגיון, שכן בלי כח התורה, הרי כל מה שתטען נגדו עלול הוא "להפריד" אותך ולהכשילך ותסתבך עם דעות כפרניות רח"ל. או במקרה הטוב, עם חשבונות רבים שאין להם סוף... וידו של היצה"ר תהיה על העליונה ח"ו, כי הוא וותיק ומנוסה ומתוחכם יותר.

במצב כזה אין כל עצה לאותו אדם אלא להתנתק כליל מהחשבונות הרבים שביקשו בני האדם, ולבצע את המוטל עליו בזריזות ובגבורה ולהיות כעבד שאין לו מחשבה עצמית, ורצון עצמי משלו אלא רק רצון אדונו, ובבחינת "נעשה קודם לנשמע". לשם כך צריך רק עוז ואומץ כנמר, זריזות כצבי וגבורה כאריה, שהם נטולי דעת ובחירה, וממילא פטורים מלהתמודד עם תככי היצר הרע. כי על כן, רק בהנהגה כזו יוכל האדם "לעקוף" את ההתנגשות עם היצה"ר.

לפי"ז מובן מה שפתח השו"ע "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו". עצה זו טובה והכרחית לכל אדם כדי להתמודד בבוקר בהצלחה מול טיעוני ופיתויי היצה"ר שהרי לעסוק בתורה המצלת מיצה"ר אינו יכול עדיין קודם ברכות התורה, ואז מנצל זאת היצה"ר וגורם לו בהפחדותיו להתעצל ולהמשיך לשכב במיטתו, כדברי הרמח"ל זצ"ל (במסילת ישרים פ"ט): "ממפסידי הזריזות רוב הפחד וגודל המורא מן הזמן ותולדותיו. כי פעם יירא מהקור או מהחום, ופעם מהפגעים ופעם מן החולאים, ופעם מן הרוח, וכיו"ב, וכענין שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי כו) "אמר עצל שחל בדרך ארי בן הרחובות".

אכן כל זה שמצליח היצה"ר להפחידו מהקור, מהחום, מהרוח ו"משחל בדרך ארי בין הרחובות". זה רק אם מנסה לקום ממטתו כאדם חלש מול ה"ארי שבין הרחובות", אך אם מתגבר לקום כ"אריה" (כלשון השו"ע) שוב לא קיימים לגביו טענותיו המפחידות של היצה"ר שהביא הרמח"ל. שכן בתור "אריה", מה לו לחוש לקור, לחום לרוח ול"ארי בין הרחובות", וממילא אין כל מניעה שיעמוד בזריזות לעבודת בוראו.

"זריזות אברהם השרישו בקירבנו"

הרה"ק רבי מרדכי מליכוויטש זצ"ל היה מוהל מומחה ומהדר מאד במצוות ברית מילה. מעולם לא דחה לשום אדם שכיבד אותו להיות מוהל. פעם בערב שבת חנוכה כיבדו אותו להיות מוהל בשני כפרים הרחוקים זה מזה. והבטיח לבוא לשניהם.

שאלוהו: הכיצד יוכל להספיק ולמול את שניהם, הלא הדרך ארוכה מאוד והיום קצר והמלאכה מרובה?!

השיב להם רבי מרדכי: הרי אמרו חז"ל בגמרא "זריזותיה דאברהם קא משמע לן". ואני מפרש: הזריזות של אברהם השמיע לנו. כלומר: השרישו בקירבנו.

השכים רבי מרדכי ונזדרז למצות. ואכן הספיק למול את שני הילדים בשני הכפרים ואף לשוב חזרה באותו יום כשהוא עייף ויגע מטורח הדרך הארוכה.

סיפור"ח

חסד והטבה לזולת

להטיב לזולת ולגמול חסד עמו בכל עת ובכל מצב !

נלמד מהפסוק: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו"... (פרק יח-ט)

ואמרו חז"ל: שלשה סימנים יש באומה זו [ישראל] רחמנים ביישנים וגומלי חסדים... גומלי חסדים דכתיב: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו... לעשות צדקה ומשפט" (יבמות ע"ט).

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל כותב (בספרו יערות דבש ח"א דרוש א) על מעלת החסד שצריך האדם לדבוק בה, את הדברים הבאים: כאשר מזכיר אדם בתפלה "גומל חסדים טובים... וזוכר חסדי אבות..." יש לו לתת על לבו כמה ראוי לבן אדם להיות חונן במעשיו וחסידי בדרכיו, להדמות לקצת דקצת למדות הבורא ית"ש, לזכור לאדם טובתו שהטיב לו. ואל יזכור לו שהרע לו, כמדת הקב"ה הזוכר מצוות ומעשים טובים, ומעביר ונושא עוון.

וראוי לתפוס מדתו של אברהם אבינו, שהטיב לכל, ופירסם מדתו של הקב"ה וטובתו בעולם, והכריז יחודו של מקום, וקבע דת אמת בפי כל הבריות, וכן ראוי לכל אדם... **ומוסיף** היערות דבש: ואיך יעני איש לומר "מגן אברהם", והוא אינו שם על לב ללכת בעקבותיו, לרחם כל נידת, ולפקח בכל עסקי כושל, ולקבל מה שיקרה לו מה' באהבה, אף שצריך להיות נע ונד בארץ, ויקרהו צרות רבות כמו שקרה לאברהם, והיה עם כל זה תמים עם ה' באמת ולב תמים.

סח הגר"ש פינקוס (באחת משיחותיו): ישנם נותני צדקה, ישנם מעשי חסד, אבל חסד בגופו - לתת עצמו לזולת, כמעט לא מצוי. נתינת כסף לצדקה בימינו מצויה מאוד. אפילו אצל משפחות עניות. אני מכיר משפחות החיות ממשכורת דחוקה מאד, עם משפחה מרובת ילדים וחובות בבנק. אך כשבאים אליהם להתרימם, הם נותנים בעין יפה אבל גמילות חסדים בגופו לצאת מהבית לעשות חסד יהודי כמו שהיה פעם, זה קשה מאד לכולם.

"צריך דמות של חסד"...

מעשה באברך צעיר שבתור בחור היה מפורסם כבעל חסד גדול, אך לא כמתמיד ושקדן, הוא היה בעל לב-טוב ועין טובה באופן יוצא מן הרגיל. כעת לאחר נישואיו ביקש להתקבל בכולל אברכים וכיום ידוע ככולל חזו"א, אך הושב בשלילה ע"י מנהל הכולל.

הדבר הגיע לידיעת החזון איש. הוא קרא למנהל הכולל וביקש ממנו להכניס את האברך. המנהל טען ונימק את סירובו בטענה שהכולל מיועד עבור אברכים גדולי תורה מופלגים, אריות מובהקים..

הגיב על כך החזו"א ואמר: "כשם שכולל צריך שימצא בו אברך שישמש כדמות של התמדה בתורה, כך צריך בכולל שימצא בו אברך שהוא דמות של חסד!"

מעשה איש

"מצוה גדולה נזדמנה לידי..."

הגה"צ רבי אליעזר זן רלב"ג זצ"ל (ראש ישיבת עץ חיים, וממייסדי שכונת "מאה שערים" ו"נחלת שבעה" בירושלים) שימש גם כחבר בוועד הכנסת אורחים בבתי מחסה, והיה מבקר במקום מעת לעת להתרשם משביעות רצונם של האורחים.

כשביקר פעם בתדרו של אחד העולים הזקנים והלה לא ידע מי הוא, בחושבו שהוא מעובדי התחזוקה, התלונן בפיו על הנקיון. באין אומר ודברים הלך מיד רבי אליעזר זן, וניקה בעצמו את כל הנצרך.

בשבת הלך אותו זקן לחורבת רבי יהודה החסיד כדי לשמוע שיעור שהתקיים באשמורת הבוקר בבית המדרש "מנחם ציון". לתדהמתו ראה והכיר את המגיד שיעור שהוא לא אחר מאותו פועל נקיון שעמד השבוע לשרותו. הוא הבין את טעותו והזדעזע. אחרי השיעור ניגש לרבי אליעזר זן בדמעות וביקש שישלח לו כי לא ידע מי הוא.

רבי אליעזר זן ניחמו בדברים ואף הודה לו על שרק בגללו זכה לקיים מצות גמילות חסדים בגופו ממש. והוא מכיר לו טובה שזיכהו במצוה גדולה כזו, שספק גדול אם היתה מזדמנת לו לעולם.

מתוך מאמר

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

כוחה של מילה

ביום בהיר הם ניצבו בפתח "ישיבת מאה שערים". קיבוצניקים עם סנדלים תנכ"יות.

קראו ל"אלכס" החוצה.

החלו לשאול, לברר, לגשש והוא מניח יד על הפה ופולט "מם מם מם" לא ברור.

אתה צריך כסף? "מם מם מם"

הכל בסדר איתך? "מם מם מם" - -

נמנו וגמרנו: אלכס השתגע! נו, דבר כזה חובה להודיע להורים. שלחו מכתב להוריו בוונה, אוסטריה, שהבן ירד מדעתו.

* * *

זהו סיפורו של הרב החסיד, רב האנפין, **רבי סנדר אורי זצ"ל**.

הוא נולד בווינה לפני כ-120 שנה. בהמשך עלה ארצה, כאן רכש ניסיון רב בסלילת דרכים בקיבוץ 'בית אלפא' שבגלבוץ, 'דגניה' שעל שפת הכינרת ואף ב'ביתוניה'. לא פועל שחור, כי אם אידיאליסט!

גם לאחר שעלה ירושלימה, המשיך לממש את עצמו בעבודת כפיים יגעה. 'הסוכנות' החליטה לסלול את רחובות ירושלים, ודין קדימה ניתן לכביש שמוביל ממאפיית הלחם לכיוון בתי החולים. בהמשך יסללו בסמוך לבתי זקנים, לבתי ספר וכן על זה הדרך. מאפיית 'ברמן', שהוקמה כבר לפני יותר מ-140 שנה, הייתה הגדולה בעיר. 'ברמן' שכנה ברחוב בהר"ן, ולכאן הובאו הקיבוצניקים. ישב לו "אלכס" על הכביש וסיתת אבן לאבן. עבר שם יהודי עם עגלה מלאה ספרים. תיכף, כשמלאכתם תסתיים יקל עליו לטלטל את עגלתו העמוסה ברחובות העיר, בינתיים הוא נעצר לרגע קט להביט במלאכת הפועלים.

הקיבוצניקים סיתתו את האבנים בידי האמונות. הפטיש והאזמל, סמל עבודת הכפיים לא נחו מבין אצבעותיו. אחד מהם הרים את ראשו ושאל נוכח העגלה: **'אתה מוכר ספרים'**? השיב בחיוב ותיכף נשאל **'אולי יש לך בני יששכר'** - מה לך ולבני יששכר? **'צאצא דור רביעי'**.

-אתה? מה קרה לך?! רצונך לומר שאתה צאצא של הרה"ק **רבי צבי אלימלך מדינוב ז"ע** - בעל 'בני יששכר' - וכך אתה נראה? איך הגעת לאן שהגעת?

אבני ירושלים נטלו פסק זמן, לטובת סיפור המלחמה הגדולה. מלחמת העולם הראשונה כמובן. הוא וארבעת אחיו - ילידי וינה, אוסטריה - גויסו על כרחם לצבאו של פראנץ יוזף. "הייתי אז רק בן 16, לא היו פטורים, חיפשו בבתים צעירים וגייסו".

אביו ניהל למעשה בית חרדי, מה שלא היה פשוט בווינה דאז כלל ועיקר. במעוז ההשכלה, בעיר הפתוחה, הצליחו רק בודדים לשרוד ולנהל בית בדרך התורה.

אך בצבא האוסטרו הונגרי? שם כבר לא היה אידישקייט כלל!

בתום ארבע שנות שירות בחזית המלחמה האכזרית, וכעבור שנתיים נוספות, עלה לארץ בגל העליה הגדול שכונה 'העליה השלישית'. בשנת תר"פ מצא את עצמו מצטרף עם חברים נוספים לקיבוץ 'השומר הצעיר' שם הם החלו לסלול דרכים בארץ

אבותינו... אך מה עם דרך אבותנו גופא? - -

"וויי איז מיר!" הפטיר המוכר ספרים - **רבי שעיה יונתן רובינשטיין** שמו.

-אז טוב לך להישאר ככה, או שהיית רוצה קצת לשנות?

"מה אתה יכול להציע לי?"

-יש לך מקצוע ביד?

בתיכון למדנו הנהלת חשבונות

-יש לי ישיבה. צריך שם מנהל חשבונות. תעבוד חצי יום וחצי יום תשב ותלמד.

תחלופנה עוד מספר דקות גורליות לפני שהוא יתרומם ממושב על הכביש. יניח את כלי העבודה על הרצפה, יכריז 'שלום ולא להתראות' ויצטרף לעגלת הספרים - לעגלת הנצח...

בכך יהפוך לבעל תשובה הראשון בארץ ישראל!

לימים הסביר רבי סנדר מדוע לא שוחח עם חבריו הקיבוצניקים שבאו לחפש אותו בישיבה: "פחדתי שאם אכנס איתם לוויכוח אני עלול להימשך אליהם. אז העדפתי לשתוק".

* * *

"מה הידיעות התורניות שלך?" התעניין אצלו ראש הישיבה הגאון **רבי זרח ברוורמן זצ"ל**. גם מה שידע פעם, אבד בתהום הנשייה בחזית מלחמת העולם הראשונה. "טוב, מתאים לך לא לישון בלילה?" מתאים. וכך נקבעה בינם חברותא מידי לילה מחצות ועד שחרית.

מסתבר שמעל ידיו האמונות היה מונח ראש לא פחות טוב. הוא בלע מסכתות בשקיקה, עד שמונה כ"חוזר" של השיעורים בישיבה. לימים הציע אותו ראש הישיבה כחתן לבתו של הגה"צ **רבי שמואל בריכטא זצ"ל**.

רבי סנדר קבע את מגוריו ב"בתי ראנד", שם זכה להצטרף להאי חבורתא קדישתא דירושלים, יהודים קדושים שסינפו את גופם ונפשם בעבודת השם בסילודין. באחת השנים, בימי השובבי"ם, צם רבי סנדר משבת לשבת. כלומר: מכוס ההבדלה של מוצאי שבת ועד כוס הקידוש של השבת שלאחריו לא נכנס לפיו מאומה, לא מזון ולא משקה! לימים אף נעשה מחותן עם חצר רחמסטריווקה. האדמו"ר הקודם **רבי ישראל מרדכי זצ"ל**, היה חתנו.

* * *

מאות, מאות רבות מבני ירושלים "נולדו" ברחוב בהר"ן שבשכונת מאה שערים. מעולם לא מוקם שם בית חולים לילודות, אך אותה פגישה "מקרית" עם מוכר הספרים היא שהולידה אותם. רבי סנדר הקים שבת ענק כן ירבו ובלי עין הרע, מאחד עשרה ילדיו. בשנת תשנ"ג הסתלק מהעולם שבע מעשים טובים בגיל 95.

נוכח מאות - ואולי 1000 - צאצאיו ננסה לתאר לעצמנו שלאותו מוכר ספרים, לא היה ממש אכפת מהזולת, והוא לא היה מתייחס ל"קיבוצניק"...

צאו וראו מהו כוחה של התעניינות קטנה וכנה בזולת על אם הדרך!

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il